

УДК 658.5.011

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ У ФОРМУЛЮВАННІ ПОНЯТТЯ  
“ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО  
ПІДПРИЄМСТВА”**

*Б. Гошко, к.ф.-м.н.*

*Львівський національний аграрний університет*

*О. Гошко*

*Львівський інститут менеджменту*

**Ключові слова:** економічний потенціал, економічний потенціал сільськогосподарського підприємства.

Проаналізовано існуючі визначення поняття “економічний потенціал” і вказано їх недоліки. Запропоновано визначення поняття “економічний потенціал сільськогосподарського підприємства” з врахуванням системного підходу.

**Постановка проблеми.** Сьогодні спостерігаємо негативні тенденції у розвитку сільського господарства і, зокрема, сільськогосподарських підприємств. Тому особливо актуальним стає питання стабілізації розвитку сільськогосподарських підприємств, пошук засобів для їх зміцнення і розвитку. Забезпечення ефективного управління сільськогосподарським підприємством вимагає комплексного і системного дослідження поняття „економічний потенціал”, визначення його структурних елементів, характеру взаємодії між ними та встановлення чинників, які стимулюють його зміну. Виконання цього завдання неможливе без розробки та впровадження принципово нових підходів до визначення ролі і місця економічного потенціалу у формуванні стратегії розвитку підприємств в умовах невизначеності і динамічності зовнішнього економічного середовища.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Слід зауважити, що дослідження економічної сутності поняття „економічний потенціал”, його формування, оцінки та управління проводили вітчизняні вчені. На думку більшості дослідників, економічний потенціал є узагальнюючим показником, оскільки в ньому поєднані природні, виробничі, науково-технічні, соціально-культурні властивості економічної системи. Обсяг економічного потенціалу підприємства визначають масштаб, ступінь досконалості і структура продуктивних сил. Водночас аналіз виявив значні розходження у визначеннях економічного потенціалу, розумінні його сутності, складі структурних елементів, його взаємозв'язку з категоріями “національне багатство”, “виробничі сили” та ін.

**Постановка завдання.** Мета нашого дослідження – провести аналіз теоретичних робіт, щоб виявити недоліки та позитивні моменти, які слід врахувати при визначенні поняття “економічний потенціал підприємства”.

**Виклад основного матеріалу.** Проведений аналіз визначень поняття “економічний потенціал” та обмеження, які їм притаманні, наведено в таблиці.

Таблиця

Порівняльний аналіз теоретичних підходів до визначення сутності поняття “економічний потенціал”

Визначення/зміст	Вчені	Обмеження
Здатність підприємства забезпечувати своє довгострокове функціонування та досягнення стратегічних цілей на основі використання системи наявних ресурсів	Марушков Р.В. [1, с. 6]	Не наголошено на моменті раціонального використання ресурсів
Складається із знарядь праці, наукового та виробничого арсеналу, запасів сировини й енергії, трудових ресурсів, досвіду	Игнатовский П.А. [2, с.75]	Не виділено суттєві відмінності поняття “економічний потенціал” від інших економічних понять
Можливості системи ресурсів і компетенції підприємства створювати результат для зацікавлених осіб за допомогою реалізації бізнес-процесів	Краснокутська Н.С. [3, с.35]	Не відображає рівні потенціалу та його структуру.
Є узагальнюючою характеристикою роботи підприємства і проявом сукупного впливу наступних взаємозалежних його сторін: виробничого, майнового, фінансового і ділового потенціалів	Мец В.О. [5, с.19]	Такий підхід потребує чіткого відокремлення кожного з названих потенціалів
Сукупність виробничого потенціалу і потенціалу його управління	Герасимчук В.Г. [4, с. 31]	Враховується лише досягнутий рівень результатів економічної діяльності
Це сума потенціалів трудового, природного і виробничих ресурсів	Горбунов Е.П. [6, с. 6].	Обмежено ресурсним підходом і не враховано всіх категорій ресурсів
Максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг	Лапин Е.В. [8, с. 32]	Не враховано фактор впливу навколишнього середовища на розвиток підприємства
Характеризується обсягом ресурсів та виробленої продукції	Мочалов Б.М. [10, с. 23]	Не враховано той момент, що обсяг виробленої продукції може різнитися від обсягу наявних ресурсів.
Розглядається як сукупність можливостей, наявних ресурсів, сил, виробничих запасів і засобів, які можуть бути використані для задоволення попиту суспільства в товарах і послугах за умов повністю сприятливої ринкової ситуації	Рябикіна Н.І. [7, с. 4]	У визначенні не враховано момент, що попит може бути несформований

Сукупна здатність здійснювати виробничу діяльність, спрямовану на досягнення максимально можливого фінансового результату за умови забезпечення високого ступеня фінансової стійкості і платоспроможності	Євдокімов Ф.І., Мізіна О.В. [9, с.58]	Не врахований момент стратегічних проектів, які дають найбільший фінансовий результат за період, довший, ніж звітний
---	---------------------------------------	--

На підставі критичного аналізу сучасних теоретичних підходів до визначення поняття “економічний потенціал підприємства” пропонуємо таке визначення поняття “економічний потенціал сільськогосподарського підприємства”

**Економічний потенціал сільськогосподарського підприємства** – максимально можливий обсяг виробництва продукції в умовах, що забезпечують найбільш оптимальне для стабільного розвитку підприємства використання за часом і продуктивністю наявних економічних і природних ресурсів і враховують всі можливі ризики в оптимістичному варіанті.

Економічний потенціал сільськогосподарського підприємства – це складна, динамічна, стохастична система взаємопов’язаних елементів, якій притаманні певні риси та закономірності. Йому властиві такі риси, як цілісність, впорядкованість, взаємозв’язок елементів, гнучкість, складність, ієрархічність.

Економічний потенціал складається з підсистем, які функціонують відкрито. Тобто між підсистемами економічного потенціалу існує зв’язок. Спостерігаємо взаємопроникнення потенціалів нижчих рівнів, що у свою чергу впливає на збільшення чи зменшення економічного потенціалу підприємства загалом.

Проте економічний потенціал сільськогосподарського підприємства, на нашу думку, не можна розраховувати як звичайну суму потенціалів нижчих рівнів. Для економічного потенціалу підприємства характерний синергізм.

Зауважимо, що економічний потенціал сільськогосподарського підприємства визначається рівнем і структурою економічних потенціалів регіону, галузі, країни.

Економічний потенціал сільськогосподарського підприємства:

1. Враховує можливості сільськогосподарського підприємства в певній сфері діяльності, причому не тільки реалізовані, а й нереалізовані з будь-яких причин;
2. Залежить від наявності ресурсів і резервів (економічних, соціальних, природних), не залучених у виробництво;
3. Визначається не тільки і не стільки наявними можливостями, а ще й навичками персоналу до його використання;
4. Визначається також формою підприємництва та адекватною їй організаційною структурою.

Враховуючи викладене, можна стверджувати, що модель економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства визначається:

1. Обсягом та якістю наявних у нього ресурсів;
2. Можливостями персоналу, інакше кажучи, їхнім освітнім, кваліфікаційним, психофізіологічним і мотиваційним потенціалом;

3. Можливостями менеджменту оптимально використовувати наявні ресурси підприємства (професійною підготовкою, талантом, умінням створювати й оновлювати організаційні структури підприємства);

4. Інформаційними можливостями, тобто можливостями підприємства генерувати і трансформувати інформаційні ресурси для використання їх у виробничій, комерційній та управлінській діяльності;

5. Інноваційними можливостями підприємства щодо оновлення техніко-технологічної бази виробництва, переходу на випуск нової конкурентоспроможної продукції, використання сучасних форм і методів організації та управління господарськими процесами;

6. Фінансовими можливостями – залучення коштів, що їх бракує (кредитоспроможністю, внутрішньою та зовнішньою заборгованістю у сфері фінансів).

**Висновки.** Зауважимо, що в працях сучасних вітчизняних учених, економічний потенціал розглядається як проста сума потенціалів підсистем. На нашу думку, розрахунок економічного потенціалу слід розпочинати з процесу встановлення взаємозв'язків між підсистемами. Визначення їх дасть змогу встановити коефіцієнти зв'язку. Таким чином, розрахунок економічного потенціалу стане коректнішим і буде враховано такий суттєвий чинник, як синергізм системи.

Сформульоване нами визначення поняття економічний потенціал дасть змогу провести його оцінку із застосуванням методів математичного моделювання. Це у свою чергу збільшить точність оцінювання і зменшить рівень ризику у прийнятті стратегічних рішень.

#### **Бібліографічний список**

1. Марушков Р. В. Оценка использования экономического потенциала предприятия (на примере предприятий печатной отрасли) / Р. В. Марушков : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. экон. наук. – М., 2000.
2. Игнатовский П. А. Экономический потенциал и условия действенности хозяйственного механизма / П. А. Игнатовский // Плановое хозяйство. – 1980. – № 2.
3. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства : формування та оцінка / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005.
4. Герасимчук В. Г. Діагностика системи управління підприємством : навч. посіб. / В. Г. Герасимчук. – К. : ІСДО, 1995.
5. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства / В. О. Мец. – К. : Вища школа, 2003.
6. Горбунов Э. П. Экономический потенциал развитого социалистического общества / Э. П. Горбунов // Вопросы экономики. – 1981. – № 9.

Рябікіна Н. І. Теоретико-методологічні засади оцінки та оптимізації використання потенціалу промислового підприємства (на прикладі гірничо-збагачувальних підприємств) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / Н. Рябікіна. – О. : Одеський держ. економічний ун-т, 2003.

7. Лапин Е. В. Оценка экономического потенциала предприятия : монография / Е.В. Лапин. – Сумы : Университетская книга, 2004.

8. Євдокімов Ф. І. Дослідження категорії “економічний потенціал промислового підприємства” / Ф. І. Євдокімов, О. В. Мізіна // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія : економічна. – Донецьк : ДонНТУ, 2004. – № 75.

9. Экономический потенциал развитого социализма / Мочалов Б. М., Русинов Ф. М., Шевченко Д. К. и др. ; под. ред. Б. М. Мочалова. – М. : Экономика, 1982.

#### **Гошко Б., Гошко О. Проблемные аспекты в формулировке понятия “экономический потенциал сельскохозяйственного предприятия”**

Проанализировано существующие определения понятия экономический потенциал и указано на их недостатки. Предложено определение понятия «экономический потенциал сельскохозяйственного предприятия» з учетом системного подхода.

**Ключевые слова:** экономический потенциал, экономический потенциал сельскохозяйственного предприятия.

#### **Hoshko B., Hoshko O. Problem aspects in defining term “economic potential of agricultural enterprise”**

Existing definitions of the term “economic potential” are analyzed and their deficiencies are shown. Definition of term “economic potential of agricultural enterprise” is proposed with taking into account system approach.

**Key words:** economic potential, economic potential of agricultural enterprise.